

DE KOSTEN VAN DE VERGRIJZING ZIJN IN VLAANDEREN LAGER DAN IN WALLONIE

De transfers in de Sociale Zekerheid blijven bestaan of nemen zelfs nog toe

December 2006

INHOUDSOPGAVE

Voorwoord	4
1. De vergrijzing: demografisch bekeken	6
2. De vergrijzing: economisch bekeken	8
2.1. De afhankelijkheidsgraad van de ouderen (65+) t.o.v. het aantal werkenden	9
2.2. De afhankelijkheidsgraad van de totale bevolking t.o.v. het aantal werkenden	10
2.3. De verhouding tussen de betaallast en de betaalkracht	12
Algemeen besluit in een ruimer kader	17

December 2006

Auteur: Aktiekomitee Vlaamse Sociale Zekerheid (AK-VSZ)

Verantwoordelijke uitgever:

Gui Celen, Voorzitter Aktiekomitee Vlaamse Sociale Zekerheid

Werkgroep vergrijzing:

Voorzitter: Herman Deweerdt

Leden: Eric Ponette, Gui Celen

Contact Persoon:

Erik Stoffelen, Secretaris Aktiekomitee Vlaamse Sociale Zekerheid

Hoogstratenplein 1, 2800 Mechelen

akvsz@vnz.be

www.akvsz.org

VOORWOORD

Dit is de zesde brochure uitgegeven door het Aktiekomitee Vlaamse Sociale Zekerheid (AK-VSZ). In 1995 nam het Overlegcentrum van Vlaamse Verenigingen (OVV), waarvan het AK-VSZ een belangrijke werkgroep is, een principiële standpunt in over sociale zekerheid: de sociale zekerheid moet een bevoegdheid worden van Vlaanderen en Wallonië. Het AK-VSZ blijft sinds 11 jaar dit standpunt actiegericht op de politieke agenda zetten en in het maatschappelijk debat brengen. In al onze brochures brachten we de argumenten voor ons standpunt aan: eigen klemtonen, efficiëntie van het beleid en responsabilisering van de Gemeenschappen.

In onze laatste twee brochures "Dossier Vlaamse Sociale Zekerheid" (2002) en "Waar Maas en centen vloeien" (2005) gingen we vooral dieper in op de geldtransfers en bewezen we onomstootbaar het bestaan ervan evenals de nadelige gevolgen voor Vlaanderen en Wallonië.

De recente publicatie van het Manifest "Voor een zelfstandig Vlaanderen in Europa" van de denkgroep "In de Warande" gaf ons in die materie een geweldige steun om verder te gaan op ons elan.

De laatste maanden werd onze aandacht gevestigd op persmededelingen van politici uit enkele Vlaamse en vooral Waalse partijen, die de transfers ontkennen of sterk relativeren. De laatstgenoemden brengen de boodschap dat omwille van de vergrijzing, die Vlaanderen in de toekomst blijkbaar meer bedreigt dan Wallonië, de sociale zekerheid nu zeker niet moet gesplitst worden wegens nefast voor Vlaanderen!

Onze werkgroep heeft met betrekking tot de betaalbaarheid van de vergrijzing een vergelijkende studie gemaakt tussen Vlaanderen en Wallonië. Deze studie steunt op economische en financiële gegevens en gaat dus verder dan een vergelijking van louter demografische gegevens.

De resultaten van deze studie zijn opgenomen in onderhavige brochure en leiden, samengevat, tot twee belangrijke besluiten:

1. Ten minste tot in 2050 blijven de kosten van de vergrijzing in Vlaanderen lager dan in Wallonië. Dit betekent dat, indien de Sociale Zekerheid niet gesplitst wordt, de transfers blijven vloeien naar Wallonië.
2. Het probleem van de vergrijzing stelt zich in beide Gewesten op een totaal andere manier. Dit betekent dat de splitsing van de Sociale Zekerheid moet samengaan met een samenhangend en synergetisch geheel van beleidsmaatregelen dat beantwoordt aan de specifieke behoeften van ieder Gewest. Een eigen tewerkstellingsbeleid is hierin een belangrijk, maar niet het enige element.

Ik dank bijzonder hartelijk de auteurs van dit waardevol document: Herman Deweerdt, de voorzitter van de werkgroep vergrijzing, Eric Ponette en Erik Stoffelen.

Gui Celen
Voorzitter AK-VSZ

DE KOSTEN VAN DE VERGRIJZING ZIJN IN VLAANDEREN LAGER DAN IN WALLONIE

De transfers in de Sociale Zekerheid blijven bestaan of nemen zelfs nog toe

Mensen die erg gehecht zijn aan België of om andere redenen geen voorstander zijn van de splitsing van de Sociale Zekerheid tonen zich bezorgd om het lot van de Vlamingen en de vergrijzing die ons bedreigt en vinden juist daarin een reden om de Sociale Zekerheid niet te splitsen. Zo zegt de voorzitter van de SP.A dat Vlaanderen in de toekomst voor de ziekteverzekering meer zal uitgeven dan Wallonië door de vergrijzing die Vlaanderen sterker treft dan Wallonië, en dat Vlaanderen bijgevolg zijn bevolking zou laten betalen voor een symbool-dossier. (dit is de politieke term voor problemen die men niet kan of niet wil oplossen). Mijnheer Vande Lanotte pleit zeer uitdrukkelijk voor het behoud van de solidariteit en voegt er aan toe: omdat deze straks, als gevolg van de vergrijzing, in het voordeel speelt van de Vlamingen. Meerdere Vlaamse politici delen deze bezorgdheid. Jammer dat deze bezorgde mensen hun goede bedoelingen niet onderbouwen met cijfers. Het probleem van de vergrijzing is complex maar de essentie is nochtans vrij makkelijk in cijfers te vatten.

Voor een goed begrip is het noodzakelijk om een onderscheid te maken tussen de vergrijzing als een demografisch verschijnsel en de vergrijzing als een al of niet betaalbaar probleem.

1. De vergrijzing: demografisch bekeken

Het NIS¹ publiceert prognoses over de evolutie van de bevolking tot het jaar 2050 in de drie Gewesten. Deze prognose steunt op hypothesen over de vruchtbaarheidsgraad (+ 6 %), sterftekansen (we zullen 5 jaar langer leven) en immigratie. De hypothese over immigratie houdt in dat er in de komende vijftig jaar ongeveer één miljoen niet-Belgen zullen toestromen. Wij vragen ons af of hiervoor een democratisch draagvlak bestaat. In ieder geval heeft deze hypothese als gevolg dat vooral de bevolking van het Brussels Gewest een totaal ander beeld laat zien en o.a. veel minder verouderd. Om die reden beperken we de analyse tot een vergelijking tussen Vlaanderen en Wallonië.

Tabel 1 (zie BIJLAGEN) bevat de belangrijkste basisgegevens.

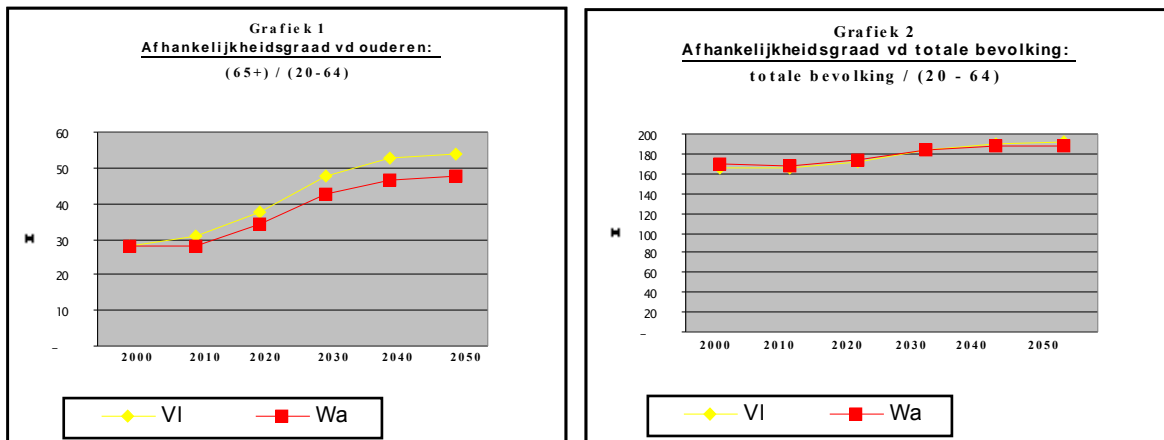
De volgende **vaststellingen** zijn makkelijk uit deze gegevens af te leiden. (zie BIJLAGEN - Tabel 2)

1. Het aantal jongeren daalt in Vlaanderen beduidend (- 13 %), daalt in Wallonië lichtjes (- 2 %) en stijgt in Brussel lichtjes (+ 2 %)
2. Het aantal personen op actieve leeftijd (niet te verwarren met actieve personen) daalt in Vlaanderen beduidend (- 12 %), blijft in Wallonië ongeveer stabiel en stijgt in Brussel beduidend (+ 10 %)
3. Het aantal 65-plussers stijgt in Vlaanderen snel en aanzienlijk en loopt op tot + 70 %; Wallonië volgt dezelfde evolutie met enkele jaren vertraging maar stijgt uiteindelijk ook in dezelfde mate (+ 71 %); in Brussel, alweer als gevolg van de aanzienlijke immigratie, is de stijging beperkt tot + 46 %
4. Het aantal 80-plussers (een onderdeel van de voorgaande groep) stijgt in Vlaanderen fenomenaal (+222 %); in Wallonië ook (+ 201 %); in Brussel is er een verdubbeling (+ 99 %). Dit is in de geschiedenis, zeker van de Sociale Zekerheid, nog nooit gezien. Dit is voor de pensioenen, en nog veel meer voor de gezondheidszorg en de bejaardenzorg een geweldige uitdaging.

De vergrijzing wordt ook gemeten volgens de verhoudingen tussen bevolkingsgroepen.

5. De verhouding tussen het aantal ouderen en het aantal jongeren slaat drastisch om. In Vlaanderen van een vierde minder ouderen dan jongeren naar bijna de helft meer ouderen dan jongeren. In Wallonië is de omslag minder drastisch maar verhoudingsgewijs toch ook aanzienlijk. In beide Gewesten zullen de familiefoto's bij trouwfeesten er in de toekomst totaal anders uitzien dan vandaag.
6. De verhouding tussen het aantal ouderen en het aantal personen op actieve leeftijd kent in Vlaanderen bijna een verdubbeling! In Wallonië is de stijging "slechts" 70 % (zie Grafiek 1)

7. De verhouding tussen de totale bevolking en de bevolking op actieve leeftijd zal in Vlaanderen nauwelijks hoger liggen dan in Wallonië (het verschil is kleiner dan 1,6 %). De evolutie is in beide Gewesten dezelfde. (zie Grafiek 2)

Besluiten uit de demografische kijk op de vergrijzing

1. De vergrijzing in België vertoont in de drie Gewesten belangrijke verschillen.
2. Volgens diverse maatstaven bekeken is de vergrijzing in Vlaanderen groter dan in de andere Gewesten.
3. De toename van het aantal 65-plussers is zowel in Vlaanderen als in Wallonië zeer groot. Vlaanderen loopt ongeveer drie jaar voorop; in 2050 komen beide op hetzelfde niveau

Is dit voor Vlaanderen een probleem? Of een positief resultaat? De mensen hebben er toch altijd naar gestreefd om langer te leven? Waarom leven de Vlamingen langer dan de Walen? Ligt dit aan de invloed van het zeewater? Of hebben we betere dokters? Of slikken we minder medicamenten? Is het te danken aan meer preventieve geneeskunde? Of betere thuis- en bejaardenzorg? Of wegens meer nitraten in de bodem? Is meer werken gezond? Of zit het in de genen? We weten het niet. Daarom is het des te merkwaardiger dat het N.I.S. bij de bevolkingspro-gnoses er van uit gaat dat de Vlamingen ook in de toekomst langer zullen leven dan de Walen. Deze langere levensduur is één van de oorzaken van de vergrijzing. De vergrijzing op zich is dus eerder een positief resultaat dan een probleem.

De aanzienlijke wijzigingen in de verhoudingen tussen bevolkingsgroepen zouden wel een probleem kunnen worden. Vooral een probleem van betaalbaarheid van de pensioenen, de gezondheidszorg en de bejaardenzorg. Om deze vraag zinvol te benaderen moeten we de vergrijzing economisch bekijken.

2. De vergrijzing: economisch bekeken

De betaalbaarheid van de sociale uitkeringen is enerzijds afhankelijk van de behoeften aan sociale uitkeringen en anderzijds van het aantal economisch actieven. We bekijken de betaalbaarheid volgens drie benaderingen:

- i. De afhankelijkheidsgraad van het aantal ouderen (65+) t.o.v. het aantal werkenden
- ii. De afhankelijkheidsgraad van de totale bevolking t.o.v. het aantal werkenden
- iii. De verhouding van de draaglast (de sociale uitkeringen) t.o.v. de draagkracht (het aantal werkenden in de private sector)

N.B. - werkenden: arbeiders private sector + bedienden private sector + openbare sector + zelfstandigen + werkgevers + helpers
- werkenden in de private sector: werkenden - openbare sector

Om een voorspelling te maken van de evolutie van het aantal werkenden in beide Gewesten zijn meer dan duizend hypothesen denkbaar. We stellen drie hypothesen voorop volgens de meest gebruikte en ook eenvoudigste parameter: de tewerkstellingsgraad.

Hypothese 1. Behoud van de tewerkstellingsgraad

Hypothese 2. Behoud van het aantal arbeidsplaatsen (dit komt neer op een stijging van de tewerkstellingsgraad in Vlaanderen en ongeveer het behoud van de tewerkstellingsgraad in Wallonië)

Hypothese 3. Toename van de tewerkstellingsgraad

Hypothese 1. Behoud van de tewerkstellingsgraad in beide Gewesten

Deze hypothese steunt op de gedachte dat, uitgaande van de voortschrijdende globalisering van de economie, extra arbeidsplaatsen zeer moeilijk zullen zijn; dat dus behoud van de tewerkstellingsgraad al een succes zou zijn.

Hypothese 2. Behoud van het aantal arbeidsplaatsen

Deze hypothese steunt op de gedachte: laten we proberen om de bestaande arbeidsplaatsen te behouden. Deze hypothese heeft vooral voor Vlaanderen een grote betekenis omdat hypothese 1 bij een daling van de bevolking op actieve leeftijd als gevolg heeft dat er zeer veel bestaande arbeidsplaatsen verloren gaan. Voor Wallonië, met een nagenoeg stabiele bevolking op actieve leeftijd, is er weinig verschil met hypothese 1. Om Wallonië niet te benadelen, vooral in de periode tot 2020 waarin de bevolking op actieve leeftijd er nog lichtjes stijgt, hebben we toch het aantal arbeidsplaatsen evenredig laten meestijgen.

Hypothese 3. Toename van de tewerkstellingsgraad in beide Gewesten

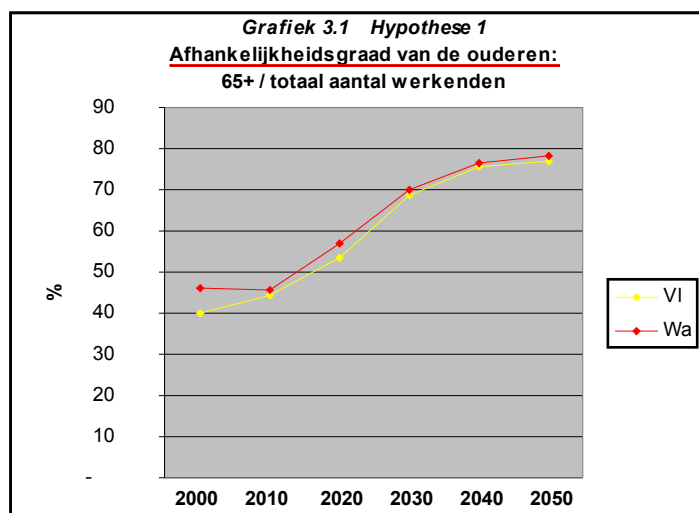
In deze hypothese volgen we de Studiecommissie voor de Vergrijzing die in haar laatste jaarverslag (mei 2006) uitgaat van een toename van de tewerkstellingsgraad tot 69,5 % in 2030. Uiteraard (?) onderzoekt deze commissie niet de weerslag van de vergrijzing in de drie Gewesten.

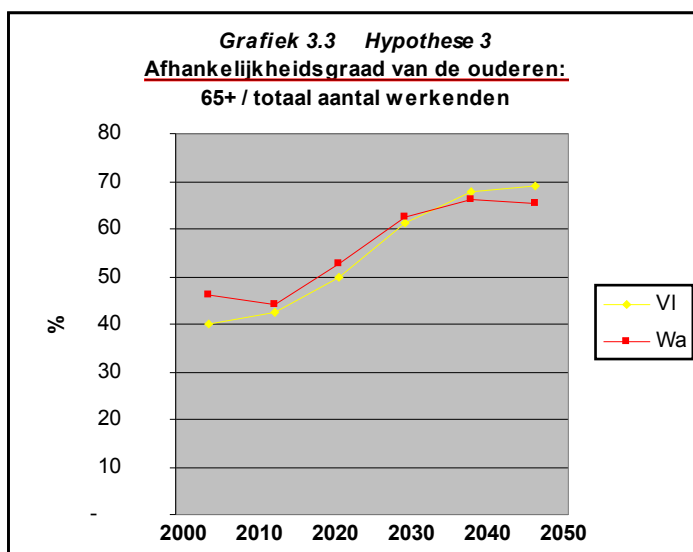
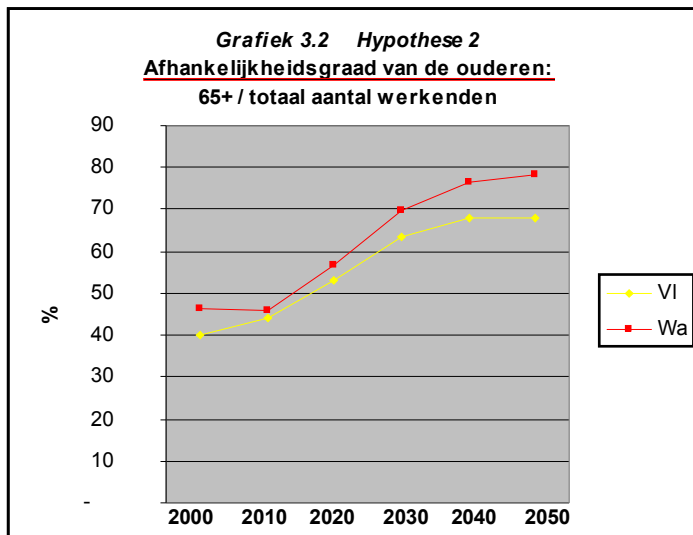
- a) voor de periode 2000 - 2030 passen we de groeihypothese van de Studiecommissie toe in de beide Gewesten.
- b) voor de periode 2030 - 2050 veronderstellen we dat de werkgelegenheidsgraad in Wallonië verder blijft toenemen; in Vlaanderen veronderstellen we geen verdere groei meer van de tewerkstellingsgraad na 2030

N.B. alle berekeningen zijn gesteund op de bevolkingsprognoses van het N.I.S en op de definities die het N.I.S. gebruikt in zijn jaarlijkse studies: Werkgelegenheid en werkloosheid - Enquête naar de arbeidskrachten.

2.1 De afhankelijkheidsgraad van de ouderen (65+) t.o.v. het aantal werkenden

In onderstaande grafieken (op basis van Tabel 3A in de BIJLAGEN) wordt al meteen duidelijk dat de economische benadering een heel ander beeld geeft dan de demografische. Met uitzondering van de periode 2035-2050 in hypothese 3, is in alle hypothesen en over heel de periode de afhankelijkheidsgraad van de ouderen groter in Wallonië dan in Vlaanderen. Deze eenvoudige benadering geeft al een zeer sterk signaal over het feit dat voor twee belangrijke sectoren van de Sociale Zekerheid, pensioenen en een groot deel van de ziekteverzekering (plus ook de ouderenzorg) Vlaanderen er beter voor staat dan Wallonië.

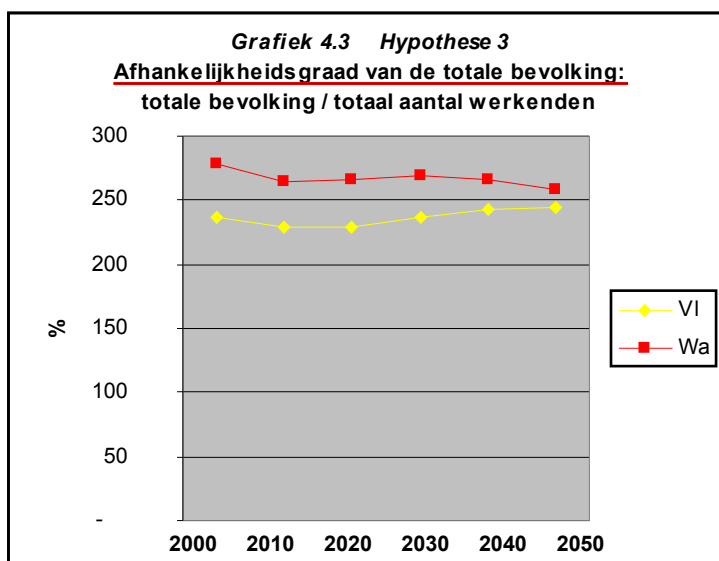
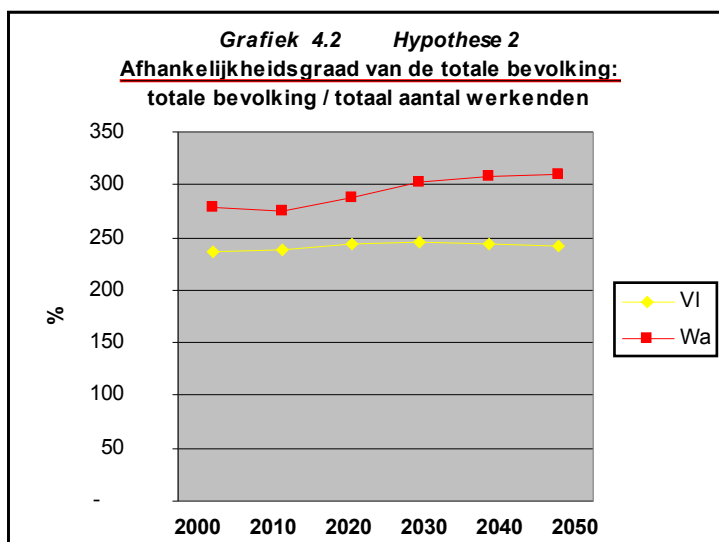
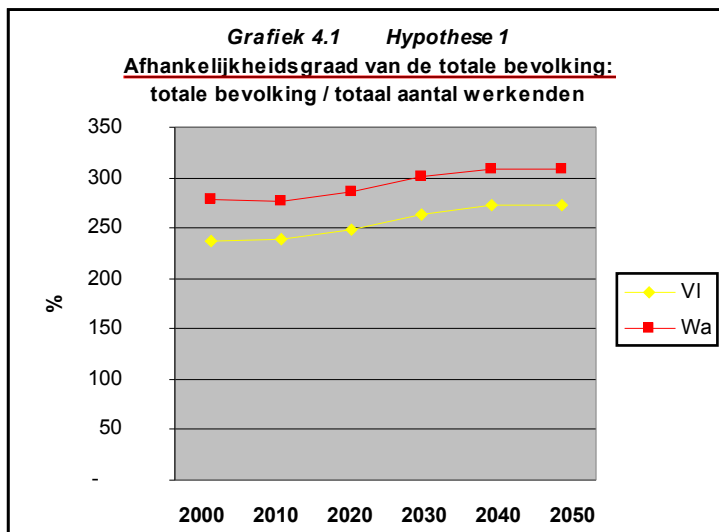
Deze benadering houdt echter geen rekening met de invloed van het aantal jongeren (op de kinderbijslagen) en de invloed van het aantal niet-actieven (op de rest van de ziekteverzekering). De volgende benadering komt hieraan tegemoet.

2.2 De afhankelijkheidsgraad van de totale bevolking t.o.v. het aantal werkenden

Het aantal jongeren (0-19) verandert niet in functie van de hypothese. Vermits het aantal jongeren in Vlaanderen veel meer daalt dan in Wallonië heeft dit bij iedere hypothese een gunstiger invloed op de afhankelijkheidsgraad in Vlaanderen.

Ook het aantal niet-actieven (totale bevolkingsgroep van 20 tot 64 zonder het aantal werkenden) heeft een gunstiger invloed op de afhankelijkheidsgraad in Vlaanderen aangezien in iedere hypothese de tewerkstellingsgraad, in meer of mindere mate, hoger ligt dan in Wallonië.

Het effect van beide factoren is duidelijk zichtbaar in onderstaande grafieken.
(basis: Tabel 3A in de BIJLAGEN)

In de drie hypothesen is de afhankelijkheidsgraad van de totale bevolking t.o.v. het aantal werkenden groter tot veel groter in Wallonië dan in Vlaanderen. M.a.w. de last van de vergrijzing drukt duidelijk minder zwaar op de Vlaamse schouders.

De twee bovenstaande economische benaderingen, namelijk de afhankelijkheidsgraad van de ouderen en de afhankelijkheidsgraad van de totale bevolking t.o.v. het aantal werkenden zijn zeer eenvoudig en laten duidelijk zien dat Vlaanderen beter dan Wallonië in staat is om de problemen van de vergrijzing op te vangen.

Opmerkingen:

T.a.v. deze benaderingen (2.2 in het bijzonder) dienen echter een aantal belangrijke opmerkingen gemaakt te worden.

- Deze benaderingen steunen op aantal personen en niet op euro's. Ze geven dus alleen een sterke aanduiding over het verschil in draagkracht van de kosten van de vergrijzing
- Er wordt geredeneerd alsof de last van iedere persoon even zwaar weegt. Terwijl in feite de last van een 80-jarige (pensioen + ziektekosten + ouderenzorg) een veelvoud is van de last van een 8 jarige (kinderbijslag + ziektekosten)
- Er wordt geen rekening gehouden met de werkloosheid
- Er wordt geen rekening gehouden met de pensioenen van de ambtenaren (die niet in het stelsel van de Sociale Zekerheid gefinancierd worden)
- Door de afhankelijkheidsgraden te berekenen t.o.v. het totaal aantal werkenden, wordt geen rekening gehouden met het feit dat de Sociale Zekerheid in hoofdzaak gefinancierd wordt door de werkenden in de private sector

2.3 De verhouding tussen de betaallast en de betaalkracht

Om rekening te houden met voorgaande opmerkingen kijken we naar de betaallast en de betaalkracht en naar de evolutie van deze verhouding in beide Gewesten. De resultaten geven een antwoord op de vraag: welk Gewest is het best in staat om de vergrijzing te betalen? We onderstrepen dat de hoofdbedoeling niet ligt in een raming van de absolute kosten van de vergrijzing maar wel in een vergelijking van het relatieve kostenverschil tussen Vlaanderen en Wallonië.

De **betaallast** bestaat uit kinderbijslagen, werkloosheidsvergoedingen, pensioenen, gezondheidszorgen, arbeidsongevallen en gewaarborgd inkomen die in het kader van de Sociale Zekerheid betaald worden.

De **betaalkracht** bestaat uit de bijdragen gebaseerd op de werkenden in de private sector (loontrekkenden, bedienden, werkgevers, zelfstandigen en helpers - definitie N.I.S².) Voor de eenvoud van de berekeningen nemen we aan

dat de bijdragen recht evenredig zijn met het aantal werkenden in de private sector.

De evolutie van het aantal werkenden in de private sector is afhankelijk van de bevolking op actieve leeftijd, het aantal arbeidsplaatsen (op zich afhankelijk van de concurrentiekracht) en de bereidheid tot werken. Dus van de tewerkstellingsgraad. We gebruiken hier ook de definitie van het N.I.S.

Toestand in het jaar 2000: Vlaanderen start met grote voorsprong

Verhouding tussen Betaallast en Betaalkracht in de Sociale Zekerheid (in 2.000) (2)⁽³⁾						
Takken van de Sociale Zekerheid	Sociale uitkeringen In EUR per werkende			Sociale uitkeringen In EUR per werkende in de private sector		
	Vlaanderen	Wallonië	Vlaanderen t.o.v. Wallonië	Vlaanderen	Wallonië	Vlaanderen t.o.v. Wallonië
Kinderbijslagen	756	994	- 24 %	979	1.398	- 30 %
Werkloosheid	1.193	1.822	- 34 %	1.546	2.564	- 40 %
Pensioenen	3.261	3.809	- 14 %	4.226	5.360	- 21 %
Ziekte en Invaliditeit	3.499	4.389	- 20 %	4.535	6.176	- 27 %
Arbeidsongevallen en Gewaarborgd Inkomen	398	580	- 31 %	515	816	- 37 %
TOTAAL	9.106	11.593	- 21 %	11.802	16.314	- 28 %

Bron: eigen berekeningen op basis van ABAFIM en NIS

Als we de in Vlaanderen en in Wallonië uitgekeerde sociale voorzieningen omrekenen naar het bedrag per werkende in de private sector dan ligt de verhouding tussen betaallast en betaalkracht in Vlaanderen 28 % lager dan in Wallonië. M.a.w. indien de Sociale Zekerheid zou gesplitst zijn, dan zou Vlaanderen in staat zijn om de sociale uitkeringen aanzienlijk te verhogen en/of de sociale en fiscale bijdragen gevoelig te verlagen. Deze mogelijkheid hebben de Vlamingen al meer dan 20 jaar getransfereerd naar Wallonië en Brussel. In het jaar 2000 bedroeg de transfer in de Sociale Zekerheid 3,34 miljard EUR. In de erop volgende jaren is het bedrag nog lichtjes gestegen.

De kernvraag is dus: zal, als gevolg van de vergrijzing, het Vlaams kostenvoordeel van 28 % omslaan in een kostennadeel? Wat dan zou betekenen dat bij een unitaire Sociale Zekerheid de transfers zouden vloeien van Wallonië naar Vlaanderen.

Evolutie van de Betaallast

Voor de diverse takken van de Sociale Zekerheid zal de betaallast vooral afhankelijk zijn van de demografische evolutie van bepaalde bevolkingsgroepen en van de werkloosheid. We hebben per tak van de Sociale Zekerheid een globale extrapolatie gemaakt vertrekkend van het jaar 2000.

N.B.

1. Voor de werkloosheid hebben we een eigen schatting ingelegd die rekening houdt met de tewerkstellingsgraad.
2. Voor de gezondheidszorgen houden we rekening met het kostenprofiel volgens leeftijd plus een jaarlijkse groeivoet van 1 % (wat een minimum is)
3. Deze extrapolaties houden geen rekening met wijzigingen in de wetgeving in de voorbije zes jaar en ook niet met de wijzigingen in de komende vierenzeventig jaar.

Evolutie van de Betaalkracht

Bij iedere hypothese geldt het volgende:

1. Het totaal aantal werkenden is afhankelijk van de hypothese
2. Het totaal aantal werkenden wordt opgesplitst in drie groepen:
 - i. werkenden in het onderwijs: evenredig met de groep (0-19) j.
 - ii. overige werkenden in de openbare sector: evenredig met de totale bevolking
 - iii. werkenden in de private sector: $1 - (2i + 2ii)$

Hypothese 1. Behoud van de tewerkstellingsgraad in beide Gewesten

In dit geval blijft Vlaanderen beter in staat om de vergrijzing te betalen. Het kostenvoordeel van 28 % daalt naar 21 %. (zie Tabel 3B) De transfers blijven dus in grote mate bestaan.

Dit is nochtans een voor Vlaanderen zeer ongunstige hypothese omdat in dit geval, door de daling van de bevolking op actieve leeftijd, er in Vlaanderen 275.000 bestaande arbeidsplaatsen in de private sector verloren gaan. Dit is 1 op 7. (in Wallonië, waar de bevolking op actieve leeftijd ongeveer stabiel blijft, blijft ook het aantal arbeidsplaatsen ongeveer stabiel)

Hypothese 2. Behoud van het aantal arbeidsplaatsen

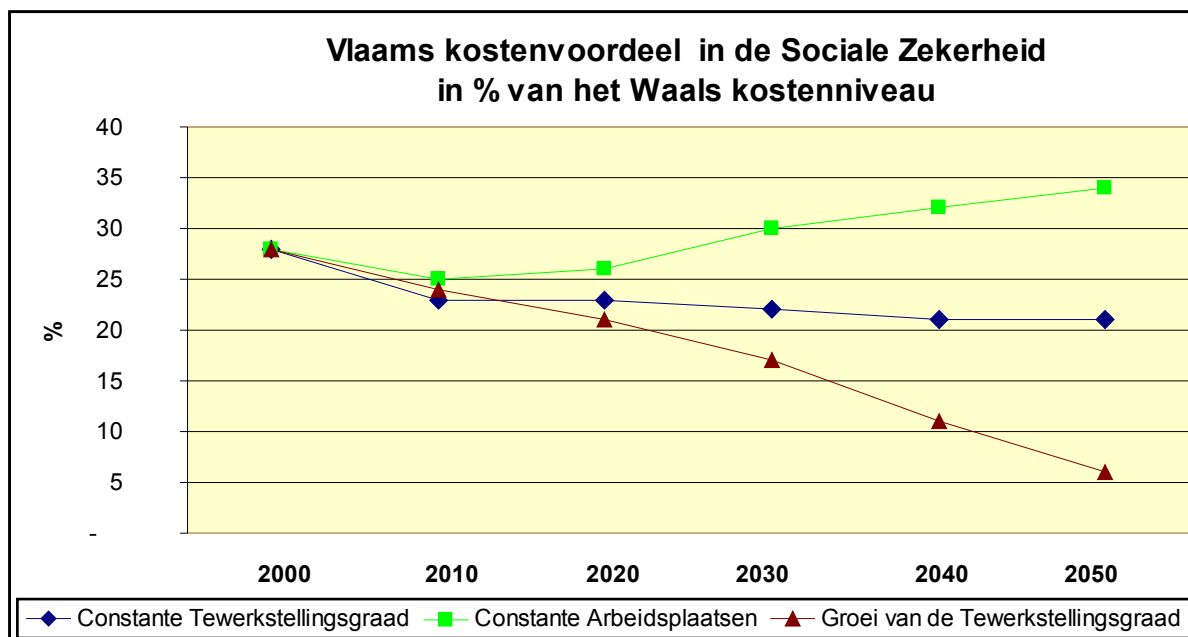
In dit geval versterkt Vlaanderen nog zijn positie om de vergrijzing te betalen. Het kostenvoordeel stijgt van 28 % naar 34 %. (zie Tabel 3B) De transfers nemen dus nog toe. Dit is evenwel een voor Vlaanderen zeer gunstige hypothese. Noodgedwongen moet de tewerkstellingsgraad in Vlaanderen dan stijgen naar 72 % in 2050. Dit is iets meer dan de Lissabonnorm van 70 %. Een zware opgave maar haalbaar vermits België heeft toegezegd om deze norm al te halen in 2010. Deze hypothese illustreert de absolute noodzaak om alle hefboomen voor een eigen tewerkstellingsbeleid in Vlaamse handen te nemen.

Hypothese 3. Toename van de tewerkstellingsgraad in beide Gewesten

Zelfs in dit voor Wallonië gunstig scenario blijft Vlaanderen nog altijd beter in staat om de vergrijzing te betalen. Het kostenvoordeel van 28 % daalt tot 17 % in het jaar 2030 en zakt nadien verder tot 6 % in 2050. (zie tabel 3B) Er blijven dus nog altijd transfers stromen van Vlaanderen naar Wallonië.

- **Besluiten uit de economische kijk op de vergrijzing:**

1. Zowel de afhankelijkheidsgraad van de ouderen als de afhankelijkheidsgraad van de totale bevolking t.o.v. het aantal werkenden laten duidelijk zien dat de lasten van de vergrijzing in Vlaanderen minder zwaar wegen dan in Wallonië.
2. Een gedetailleerder onderzoek naar de betaalbaarheid van de Sociale Zekerheid op basis van de verhouding tussen de betaallast en de betaalkracht, laat nog veel overtuigender zien dat Vlaanderen beter dan Wallonië in staat is om de lasten van zijn vergrijzing te betalen.
Het gunstige kostenverschil (28 % in het jaar 2.000) kan in de komende jaren zelfs nog toenemen (zoals in hypothese 2).
M.a.w. het zou kunnen dat de transfers dalen maar een stijging is niet uitgesloten. In ieder geval blijven de transfers van Vlaanderen naar Wallonië in de drie hypothesen bestaan.
Voor de evolutie van het kostenverschil in de drie hypothesen zie Grafiek 5

Niet de demografische evolutie, maar de tewerkstellingsgraad is de bepalende factor om de draagkracht van de vergrijzing te bepalen. De grote voorsprong die Vlaanderen heeft in het jaar 2000 (64 % t.o.v. 56 %) kan zowel blijven bestaan, toenemen of afnemen. Ook in dit laatste geval (zoals in hypothese 3) geniet Vlaanderen nog tot in 2050 van zijn afnemende voorsprong.

3. Het streven naar een hogere tewerkstellingsgraad betekent voor beide Gewesten een totaal verschillend probleem. Wallonië moet proberen om 270.000 bijkomende arbeidsplaatsen te scheppen in de private sector (d.i. + 32 %). Vlaanderen moet proberen om 275.000 bijkomende werkwilligen te vinden om de bestaande arbeidsplaatsen in de private sector niet te laten verloren te gaan. Beide opdrachten zijn moeilijk maar waarschijnlijk is de Vlaamse opdracht toch makkelijker. In ieder geval vraagt het verschil in de aard van de problemen om verschillende oplossingen; die bovendien verder gaan dan een eigen tewerkstellingsbeleid.

Algemeen besluit in een ruimer kader

1. De vergrijzing is het grootste maatschappelijk probleem van de komende decennia. Dit probleem stelt zich zowel in Vlaanderen als in Wallonië. Ook de OESO heeft dit België's grootste probleem genoemd.
2. De Studiecommissie voor de vergrijzing heeft in haar eerste jaarlijks verslag de kostprijs van de vergrijzing, 10 miljard euro in 2030, een zeer aanzienlijk bedrag genoemd. Deze raming ging uit van:
 - a. Een stijging van de vruchtbaarheidsgraad van 1,61 naar 1,70
 - b. Een immigratie van 600.000 personen
 - c. Een stijging van de werkgelegenheidsgraad naar 67,6 %
 - d. Een daling van werkloosheid naar 7,5 %
 - e. Een productiviteitsstijging van 1,75 % per jaar
 - f. Een beheersing in de toename van de kosten van de ziekteverzekering
 - g. Een heel beperkte welvaartaanpassing van de sociale uitkeringen

Toen al wisten tal van deskundigen dat deze veronderstellingen te optimistisch waren en dat dus de kostprijs aanzienlijk onderschat was.

Ondertussen is de Commissie vijf jaar na elkaar verplicht geweest om de kostprijs telkens hoger in te schatten. In haar laatste jaarlijks verslag van mei 2006 is de kostprijs al bijna verdubbeld. Dit bevestigt het te optimistisch karakter van de basishypothesen maar ook de non-relevantie van de door de regering in de laatste zes jaar genomen maatregelen t.a.v. de vergrijzing (w.o. het zogenaamde generatiepact).

3. Zuiver demografisch bekeken is de vergrijzing in Vlaanderen groter dan in Wallonië. Dit is wegens de langere levensduur van de Vlamingen eerder een positief resultaat dan een probleem. Tot 2030 zijn de verschillen in de vergrijzing klein. T.o.v. Vlaanderen wordt Wallonië met een tijdverschil van drie jaar geconfronteerd met dezelfde graad van vergrijzing; Na 2030 worden de verschillen in een aantal demografische verhoudingen beduidend groter.
4. Economisch bekeken is de vergrijzing een zeer ernstig probleem. (zie hierboven Studiecommissie voor de vergrijzing) Vooral dank zij de hogere tewerkstellingsgraad en een aanzienlijke voorsprong bij de start van de vergrijzingsgolf is Vlaanderen veel beter dan Wallonië in staat om de betaalbaarheid van de Sociale Zekerheid in stand te houden. Maar Wallonië is niet de referentie. Dit is een slaapverwekkende vergelijking. Ook in Vlaanderen zullen de kosten van de Sociale Zekerheid aanzienlijk stijgen. De vraag is niet meer of de Vlamingen bereid zijn om solidair te blijven. Ze zullen er het geld niet meer voor hebben. Tenzij door een afbouw van de sociale uitkeringen. In dit verband moet er ook op gewezen worden dat de solidariteit zich niet alleen stelt op het gebied van de sociale uitkeringen maar vooral op het gebied van de sociale bijdragen. Wat dit laatste betreft vertonen Wallonië (en Brussel) een groot gebrek aan solidariteit.

5. Om de sociale zekerheid in Vlaanderen betaalbaar te houden is de splitsing van de Sociale Zekerheid dus een absolute noodzaak.
6. De splitsing van de sociale zekerheid is echter niet voldoende. De aanpak van de vergrijzing vraagt om een totaal en samenhangend project. De kosten lopen zo hoog op dat de inkomsten van alle Vlamingen, het bedrag van de toekomstige transfers inbegrepen, niet voldoende zal zijn om alle kosten te betalen. Tenzij we kiezen voor een afbouw van de sociale voorzieningen. Ook een tewerkstellingsbeleid op zich, met papieren bevoegdheden en zonder financiële middelen leidt tot niets, tenzij meer bureaucratie.
 - a. Om te voorkomen dat in Vlaanderen 275.000 bestaande arbeidsplaatsen in de private sector verloren gaan, moeten we evenveel mensen aan het werk krijgen. Dit zullen werklozen moeten zijn maar ook mensen die vandaag nog niet in het economisch arbeidscircuit opgenomen zijn. Dit vraagt financiële middelen voor opleiding, begeleiding en kinderopvang.
 - b. Het behoud van arbeidsplaatsen vraagt in een verder stadium om vernieuwing van producten, investeringsgoederen en markten. Dit vraagt creativiteit, een positief ondernemersklimaat, opleiding, productiviteitsverbetering, verlaging van de arbeidskosten, doeltreffend toegepast onderzoek; verdergaande internationalisering, stimulerende en doeltreffende subsidiëring
 - c. De hoogoplopende kosten voor gezondheidszorgen vereisen een doeltreffend beheer. Het is niet motiverend en zelfs contraproductief als de inspanningen van de Vlamingen leiden tot opbrengsten die getransfereerd worden naar een landsgedeelte dat een efficiënt beheer niet nodig vindt
 - d. Een doeltreffend beheer van de gezondheidskosten is echter niet voldoende. De explosieve stijging van het aantal 80-plussers (x 3) vraagt om aanzienlijke investeringen in de gezondheidssector, de thuiszorg en de bejaardenzorg; en de bijhorende financiering van het nodige personeel.
 - e. De Studiecommissie voor de Vergrijzing voorziet slechts in een heel beperkte welvaartaanpassing van de pensioenen. Honderdduizenden gepensioneerden zijn met een laag pensioentje op oudere leeftijd op weg naar een sociaal kerkhof. Laten we dit in Vlaanderen gebeuren?
 - f. De vergrijzing is een uitdagend maar mooi maatschappelijk project met zeer veel facetten en waar alle geledingen van de maatschappij in betrokken zijn, inbegrepen een efficiënte en dienende overheidsadministratie.

- g. De vergrijzing is al begonnen. Er is geen tijd meer om niets te doen. De Vlamingen moeten hun lot in eigen handen nemen. We kunnen het. Werken is de boodschap. En de opbrengst van ons werk in eigen handen houden. Daarvoor hebben we nood aan structuren met bevoegdheden om de financiële middelen te bepalen en doeltreffend aan te wenden en met de verantwoordelijkheid voor de gevolgen. Zo hoort een democratie te werken. Het zal hard nodig zijn.
7. Van Vlaamse politici moeten we eisen dat zij de belangen van zes miljoen Vlamingen zouden verdedigen. Van Vlaamse werknemers- en werkgeversorganisaties moeten wij eisen dat zij de belangen van hun leden zouden verdedigen. Indien niet, dan zou, in een democratie, de transparantie erbij gebaat zijn als zij zouden duidelijk maken wiens belangen zij dan wel verdedigen.

Herman Deweerdt
Voorzitter werkgroep Vergrijzing
AK-VSZ

BIJLAGEN

Tabel 1 Bevolkingsvooruitzichten 2000 - 2050 per gewest						
	2000	2010	2020	2030	2040	2050
Vlaams Gewest	5.960.772	6.079.433	6.141.421	6.175.230	6.147.271	6.070.318
0-19 jaar	1.362.536	1.298.904	1.238.137	1.225.585	1.200.624	1.185.052
20 - 64	3.589.595	3.653.769	3.571.159	3.348.868	3.234.444	3.174.779
65 jaar en meer	1.008.641	1.126.760	1.332.125	1.600.777	1.712.203	1.710.487
w.o. 80 jaar en meer	212.816	313.526	374.500	453.023	592.187	685.297
Waals Gewest	3.368.055	3.450.555	3.551.351	3.655.956	3.728.515	3.775.901
0-19 jaar	827.083	810.013	804.525	813.204	809.213	811.211
20 - 64	1.982.351	2.066.528	2.043.590	1.995.057	1.991.716	2.010.155
65 jaar en meer	558.621	574.014	703.236	847.695	927.586	954.535
w.o. 80 jaar en meer	121.072	174.672	185.169	238.060	317.515	364.107
Brussels Hoofdstedelijk Gewest	967.266	999.702	1.031.056	1.063.102	1.088.846	1.106.362
0-19 jaar	227.379	235.223	231.950	233.399	233.433	232.380
20 - 64	579.883	610.389	629.269	631.042	633.257	639.680
65 jaar en meer	160.004	154.090	169.837	198.661	222.156	234.302
w.o. 80 jaar en meer	42.898	50.532	48.940	57.116	72.640	85.263

Tabel 2 De vergrijzing: demografisch bekeken						
	2000	2010	2020	2030	2040	2050
Evolutie van groepen (index jaar 2.000 = 100)						
0 - 19 jaar						
Vlaanderen	100	95	91	90	88	87
Wallonië	100	98	97	98	98	98
Brussel	100	103	102	103	103	102
20 - 64 jaar						
Vlaanderen	100	102	99	93	90	88
Wallonië	100	104	103	101	100	101
Brussel	100	105	109	109	109	110
65 jaar en meer						
Vlaanderen	100	112	132	159	170	170
Wallonië	100	103	126	152	166	171
Brussel	100	96	106	124	139	146
w.o. 80 jaar en meer						
Vlaanderen	100	147	176	213	278	322
Wallonië	100	144	153	197	262	301
Brussel	100	118	114	133	169	199
Evolutie van verhoudingen tussen groepen (in %)						
Vergrijzing: (65 +) / (0 -19)						
Vlaanderen	74	87	108	131	143	144
Wallonië	68	71	87	104	115	118
Brussel	70	66	73	85	95	101
Afhankelijkheidsgraad van de ouderen: (65 +) / (20 -64)						
Vlaanderen	28	31	37	48	53	54
Wallonië	28	28	34	42	47	47
Brussel	28	25	27	31	35	37
Afhankelijkheid van de totale bevolking: (tot bev. / (20 - 64)						
Vlaanderen	166	166	172	184	190	191
Wallonië	170	167	174	183	187	188
Brussel	167	164	164	168	172	173

bron: N.I.S. - gegevens en eigen berekeningen op basis van tabel 1

**Tabel 3A De vergrijzing: economisch bekeken
Afhankelijkheidsgraden t.o.v. h. het aantal werkenden**

	2000	2010	2020	2030	2040	2050
Afhankelijkheidsgraad van de ouderen: 65+ / totaal aantal werkenden						
Hypothese 1: Constante Tewerkstellingsgraad in beide Gewesten						
Totaal aantal werkenden in Vlaanderen	2.514.794	2.543.452	2.480.927	2.336.810	2.259.670	2.219.037
Totaal aantal werkenden in Wallonië	1.207.697	1.251.619	1.238.138	1.211.998	1.209.660	1.220.213
Afhankelijkheidsgraad in Vlaanderen	40	44	54	69	76	77
Afhankelijkheidsgraad in Wallonië	46	46	57	70	77	78
Hypothese 2: Constante Arbeidsplaatsen in beide Gewesten						
Totaal aantal werkenden in Vlaanderen	2.514.794	2.543.452	2.514.794	2.514.794	2.514.794	2.514.794
Totaal aantal werkenden in Wallonië	1.207.697	1.251.619	1.238.138	1.211.998	1.209.660	1.220.213
Afhankelijkheidsgraad in Vlaanderen	40	44	53	64	68	68
Afhankelijkheidsgraad in Wallonië	46	46	57	70	77	78
Hypothese 3: Groei van de Tewerkstellingsgraad in beide Gewesten						
Totaal aantal werkenden in Vlaanderen	2.514.794	2.655.364	2.680.741	2.613.393	2.527.239	2.481.795
Totaal aantal werkenden in Wallonië	1.207.697	1.306.690	1.337.857	1.355.449	1.400.183	1.461.832
Afhankelijkheidsgraad in Vlaanderen	40	42	50	61	68	69
Afhankelijkheidsgraad in Wallonië	46	44	53	63	66	65
Afhankelijkheidsgraad van de totale bevolking: totale bevolking / totaal aantal werkenden						
Hypothese 1: Constante Tewerkstellingsgraad in beide Gewesten						
Afhankelijkheidsgraad in Vlaanderen	237	239	248	264	272	274
Afhankelijkheidsgraad in Wallonië	279	276	287	302	308	309
Hypothese 2: Constante Arbeidsplaatsen in beide Gewesten						
Afhankelijkheidsgraad in Vlaanderen	237	239	244	246	244	241
Afhankelijkheidsgraad in Wallonië	279	276	287	302	308	309
Hypothese 3: Groei van de Tewerkstellingsgraad in beide Gewesten						
Afhankelijkheidsgraad in Vlaanderen	237	229	229	236	243	245
Afhankelijkheidsgraad in Wallonië	279	264	265	270	266	258

Tabel 3B De vergrijzing economisch bekeken
Evolutie van het Vlaams kostenvoordeel in de Sociale Zekerheid in % van het Waals kostenniveau

	2000	2010	2020	2030	2040	2050
Hypothese 1: Constante Tewerkstellingsgraad in beide Gewesten	28	23	23	22	21	21
Hypothese 2: Constante Arbeidsplaatsen in beide Gewesten	28	25	26	30	32	34
Hypothese 3: Groei van de Tewerkstellingsgraad in beide Gewesten						
• tot 2030 volgens de Studiecommissie voor de vergrijzing	28	24	21	17		
• na 2030 stabiel in Vlaanderen; verdere groei in Wallonië					11	6

bron: eigen berekeningen op basis van NIS , Abafim en Studiecommissie voor de Vergrijzing

¹ N.I.S. Bevolkingsvooruitzichten 2000 - 2050 per Gewest en per geslacht

²

N.I.S. Werkgelegenheid en Werkloosheid – enquête naar de arbeidskrachten - 2000 De gebruikte definities beantwoorden aan de criteria van het Internationaal Arbeidsbureau en wijken af van deze die de R.V.A. gebruikt.

³

Op basis van de cijfers van Abafim – oktober 2004 (Administratie Budgettering Accounting en Financieel Management van de Vlaamse gemeenschap) en N.I.S. Werkgelegenheid en Werkloosheid